

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 2, Article Number: D0016

FINE ARTS

Received: September 2009

Accepted: March 2010

Series : D

ISSN : 1308-7290

© 2010 www.newwsa.com

Zeliha Akçaoğlu

Anadolu University

zakcaoglu@anadolu.edu.tr

Eskisehir-Turkey

RESİMDE KİPİRTİ

ÖZET

İlkel toplumlardan günümüze kadar yaşamı imgelerle canlandırmaya çalışan resim sanatı yaşayan her şeye ilgi duymuştur. Bu ilgi ile beklide, ele avuca sığmayan anı yakalamaya çalışmıştır. Zamanın en küçük birimi olan an resim sanatı için önemlidir. Gerçek anı, aktarmaya çalışırken ressam, hareketi de resimlerine yansıtır. Hafif ve sürekli kımıldanma, kımıltı anlamına gelen kıpırtı ile vücudu oynatma, kıpırdatma anlamına gelen hareket, resim sanatında geçmişte olduğu gibi bu gün de önemini korur. Kıpırtı ya da hareket belli dönemlerden seçilen ve o dönem içinde ve sonrasında plastik endişeleriyle öncü olma durumunu yaratan ressamların eserleri ile tanıtılmaya çalışılacaktır. Resimde kıpırtı ve hareket Leonardo da Vinci'nin, Mona Lisa adlı eseriyle başlayarak, Fransisco de Goya'nın aksiyon filmlerinin ilk örneği olarak değerlendirebilecek olan" 2 Mayıs 1808" isimli eseriyle ve Eugene Delacroix'in, "Tangier'in Fanatikleri" isimli eserleriyle devam edecektir. Eduard Manet ve" Olimpia" ile izleyicinin resimde kırptı kıpırtısı, Georges Seurat ve renk titreşimleri, Piet Mondrian ve ünlü eseri *Boogie-Woogie Brodway* ile soyut kıpırtı anlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kıpırtı, Hareket, An, Resim, Sanat

MOTION IN PAINTING

ABSTRACT

Starting from primitive society until nowadays, the paint art, which shows the life with thoughts and fantasies has awakened interest of people. Those, who were interested in it (paint art) were trying to catch this elusive moment which is exposed in picture or paint. This short period of time called "moment" is really important in paint art. Painter, who transfers the moment into a picture, at the same time trying to transfer the motion. So far, all the light and regular movements and slight movement that are called 'motion' have a great importance for people of art. Motion has been tried to be introduced by the painters's consequences from one period of time to another one. Motion as a definition will be explained in da Vinci's "Mona Lisa", in Fransisco de Goya's movies and. action films in "3 may 1808", can be the first examples. And it continued with the butchery consequences of Eugene Delacroix by the name "The Fantastics of Tangier". Eduard Manet and "Olimpia" with spectators slight movment. An abstract motion will be defined in Georges Seurat's works, P.Mondrian and colour vibration, Piet Mondrian and his famous painting "*Boogie-Woogie Brodway*" tried to show abstract meaning of motion.

Keywords: Slight Movement, Motion, Moment, Painting, Art

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Hafif ve sürekli kıvılda, kıvıltı anlamına gelen kıpırtı ile vücudu oynatma, kıpırdatma anlamına gelen hareket, resim sanatında geçmişte olduğu gibi bu gün de önemini korumaktadır. Kıpırtı ve hareket; yaşayan, nefes alan, canlı olma durumu kadar canlılığı da kapsayan kavramlardır. Yaşamı, imgeler yoluyla canlandırmaya çalışan resim sanatı yaşayan her şeye ilgi duymuştur. Bu ilgi ile belki hep ele avuca sığmayan anı resmetmeye çalışmıştır. Resim sanatı tarihi boyunca görüyoruz ki gerçeği en canlı ve en hareketli "o an" içinde resmedebilen sanatçılar hep adlarından söz ettirdiler. Bu nedenle, kıpırtı ya da hareket konusunu belli dönemlerden seçilen ve o dönem içinde ve sonrasında plastik endişeleriyle de öncü olma durumu özellikleri nedeniyle bahsi geçen ressamı öncü olarak nitelendirebileceğimiz Lajacon namı diğer Mona Lisa, İtalyan Rönesans sanatçısı Leonardo da Vinci'nin eseri, yüzündeki "gizemli gülümseme" ile yüzyıllar boyu üzerinde konuşma gereği duyulan bir eser olmuştur. Bu eserin günümüze kadar güncelliğini koruması, yapıldığı zamandan bu yana hala o ilk anın tazeliğini ve canlılığını taşımasıdır. Bir tebessüm ki, zamanlar ötesinden o canlı ve kıpırtılı haliyle gülümsemesini bize gönderir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, resimde kıpırtı olgusuna yer veren bazı sanatçılar ve ortaya koydukları eserler ele alınmıştır. Bu kapsamda Eduard Manet ve "Olimpia" ile izleyicinin resimde kıpırtı, Georges Seurat ve renk titreşimleri, Piet Mondrian ve ünlü eseri *Boogie-Woogie Brodway* ile soyut kıpırtı incelenmiştir. Ele alınan konu, bu alanda yapılacak benzer çalışmalara ışık tutması bakımından önem arz etmektedir.

3. RESİMDE KİPİRTİ (MOTION IN PAINTING)

Kıpırtı ya da hareket; belli dönemlerden seçilen ve o dönem içinde ve sonrasında plastik endişeleriyle öncü olma durumunu yaratan ressamların eserleri ile tanıtılmaya çalışılacaktır.

Tablo 1. Resimde kıpırtı olgusuna yer veren sanatçılar ve eserleri
(Table 1. Motion in painting and some painter and their works)

Leonardo da Vinci	Mona Lisa
Goya	Madrid'de 2 Mayıs 1808 (Memlûkler'in Saldırısı)
Delacroix	Tangier'in Fanatikleri
Manet	Olympia
Piet Mondrian	Boogie-Woogie Brodway

3.1. Monalisa ve Kıpırtı (Mona Lisa and Slight Moment)

Leonardo da Vinci, "Mona Lisa" tablosuna 1503 yılında başladı. Tamamlanması üç dört yılı aldığı düşünülen bu eser şu anda Paris'te Louver Müzesi'nde sergilenmektedir (Resim 1).

"Mona Lisa" tablosunda betimlenmiş olan kişinin kimliği kesinlikle belirlenememiş olmasına karşın; sanat tarihçileri, modelin kimliği ile ilgili pek çok fikir ileri sürmüştür. Leonardo hakkındaki ilk biyografiyi yazan Vasari, dönemin önemli kişilerinden biri olan Francesca del Giocondo'nun eşi Mona Lisa'nın tabloda resmedilen kişi olduğunu düşünmüştür. Bu nedenle "Mona Lisa", aynı zamanda "Jocondo" olarak da anılır.

Bu eserin yapıldığı tarihten günümüze kadar güncelliğini korumasının en önemli sebebi ise sadece bir kadın portresi olmamasından kaynaklanır. Çünkü aslında bu resim her ne kadar bir kadın portresi olsa da aslında "o, zaman içinde yaşayan bir kadın imgesi değildi, artık Leonardo'nun ruhundan bir şeylerdi, hatta ruhunun dışavurumuydu (Bruno, 2009:139).

Resim 1. Leonardo da Vinci, "Mona Lisa"
(Picture 1. Leonardo da Vinci, "Mona Lisa")

Geçmiş, şimdiyi ve geleceği bize hissettiren bu resim neredeyse insanlığın var olmadan önceki buzul çağından başlayıp günümüze kadar uzanan bir zaman boyutuna bizi çeker. Peki Leonardo bunu nasıl başarmıştır? Kimilerine göre kullandığı boya tekniğine dayanır. Bu boyama tekniği "Sfumato" olarak adlandırılır. Kısaca geriye gittikçe boyanın incelenerek renksizleşerek belirsizleşmesine dayanan bu boyama tekniğinde atmosfer dediğimiz ve elle tutup maddeleştiremeyeceğimiz bir şeyi bize iki boyutlu bir düzlem üzerinde hissettirir. Resimde, hava perspektifi olarak da adlandırılan bu tekniği ilk olarak Massacio'nun resimleri ile tanıdık, fakat bu tekniği en olgun haliyle bize Leonardo göstermiştir. Çünkü "Leonardo yalnızca bir portre yapmak istemiyor, "canlı bir şey" çizme amacını güdüyordu (Bruno, 2009:138). Leonardo bütün teknik bilgisini bir minyatörcü sabrı ile en ince ayrıntılarıyla resmine yansıtmıştır. Mona Lisa portresini Vasari şu sözlerle betimler:

Gözlerinde, gündelik yaşamda gördüğümüz o parlaklıklar ve hafif ıslaklıklar vardı... Kirpikleri, tüylerin ciltten çıkma-kimi yerde daha sık, kimi yerde daha seyrek ve ciltteki gözeneklere göre dönme tarzını yansıtmaya açısından, daha doğal olamazdı. Burnu, pembemsi ve yumuşak burun delikleriyle, canlı gibi duruyordu. Ağız, o hafif aralığıyla ...yüzünün ten rengi, boya gibi değil, gerçek ten gibi duruyordu. Boyun çukuruna çok dikkatli bakan kişi, damarlarının attığını görebiliyordu (Bruno, 2009:138).

Floransa'nın önde gelen ressam ve heykeltıraşlarından Andrea del Verrochio'nun atölyesinde çalışmalarını sırasında Verrochio'nun çırakları arasında en yetenekli genç olarak öne çıkması bir tesadüf değildi. "Leonardo resim, heykel ve müzik dışında birçok alanda da üstün başarı göstermiştir. Aynı zamanda bir mühendis, mucit ve bilim adamıydı (Andreasan, 2009:153)". Kısaca tam bir "Rönesans adamı" olarak farklı alanlarda yaratıcılığını ortaya koyabilmiş bir dahi.

Leonardo'nun resimlerindeki titiz desen anlayışının kaynağı "ideal güzellik" fikrinden gelir. Sade kompozisyon ve şiirsel anlatım ise onun dehasından kaynaklanır. Resimlerinde buğulu bir atmosfer yaratması ancak ışığı en iyi şekilde kullanmasına bağlıydı. Bu nedenle ışığın doğayı ve biçimleri çiğ gösterdiği, karanlığın ise çirkinlikleri kapatarak dünyayı daha da güzelleştirdiğini söyleyerek ışık miktarının ne kadar önemli olduğunu anlatmak istemişti. Çünkü ancak karşıtlıklar bir birini var eder. Karanlığın ışığa, ışığın ise karanlığa ihtiyacı vardır. Burada asıl önemli olan miktarını

ayarlamaktır. Leonardo da bu miktar kontrastını en dengeli ve amacına en uygun şekilde resimlerinde kullanmıştır. "Mona Lisa'nın 500 yıllık ünü, ustaca kullanılan büyümlü ışık ve gölgelerle yakalanan dudaklardaki kaygan ve değişken anlık gülümsemedir (Eti, 1974:67)." Tek bir portre ile hayatın kendisini cansız bir yüzey üzerine sanki yaşayan bir kadını resmetmesi Leonardo'yu üstün kıllıyor. Özellikle dudak kıvrımlarındaki belli belirsiz kıpırtı hissi ile de resim tarihinde bir ilk olan kıpırtıyı izleyiciye sunar. Bu nedenle bugün biz onun resimlerindeki ışık-gölgelere ve buğulu atmosferler arkasındaki bu hareket hissinden dolayı da hala hayranlıkla resimlerine bakıyoruz ve bakmaya devam edeceğiz.

Leonardo'nun bu kıpırtı hissini ondan birkaç yüzyıl sonra resimleriyle modern olma durumu ile sanat tarihinde yer eden sanatçıların başında ise Fransisco de Goya gelmektedir.

3.2. Goya ve "2 Mayıs 1808" (Goya and "2 May 1808")

Fransisco de Goya (Resim 2), yaptığı tüm resimlerde kendisinden önceki ressamlardan kendini ayıracak birçok yenilik getirdiği için belki de günümüzde onu modern bir sanatçı olarak görüyoruz. Geç barok dönemi ile başlayan, Roccoco resim anlayışı içinde devam eden sanat serüveninde kendince değişiklikler ve yenilikler ortaya koyan Goya romantik resim anlayışını beslemiş ve ona hız kazandırmıştır. Tam bir kırılma noktası sayılabilecek bir dönemde yaşaması da cabası. Fransız ihtilali sonrası hayal kırıklıklarının yarattığı toplumsal çöküntün yaşandığı çalkantılı ortamda sözünden ve özünden vazgeçmeden sanatına devam etmiştir.

Özellikle özgür ruhu ve özgün anlatım biçimi ve resim sanatına getirdiği yeniliklerle kendisinden sonraki kuşakları etkileyebilmiş bir ressamdır Goya. Sanatının erken dönemlerinde, o sıralarda moda olan duvar pano boyamaları ile farklılığını göstermiştir. Bir çeşit toplum eleştirisinde bulunur inceden inceye. "Capriehos"ları ise bize detaylı realizm verir. "Savaşın Felaketleri" serisi ile de savaşın vahşiliğini sanki bir savaş muhabiri gibi gözlerimizin önüne sürer. "Charles IV ve Ailesi" isimli resminde ise zekasını kanıtlar. Çünkü İspanyol halkına saray ve efradını en gerçek halleri ile gösterir. Böylece özgün düşüncelerini sanatıyla birleştirdiğini kanıtlayarak Velazquez'den bir adım öne çıkmayı başarmıştır (Akçaoğlu, 1998:14-17).

Resim 2. Fransisco de Goya ve "2 Mayıs 1808"
(Picture 2. Fransisco de Goya and "2 May 1808")

Günümüzde artık belki de sıkılarak izlediğimiz aksiyon filmlerinin ilk örneği olarak değerlendirebileceğimiz "2 Mayıs "resmi İspanyolların Memlûklülerle olan savaşını anlatır. Goya, 3 Mayıs 1808'deki infazlardan bir gün önce gerçekleşen Yarımada Savaşı'nın tetikleyicisi olan Dos de Mayo Ayaklanması'nı anlatan "Madrid'de 2 Mayıs 1808 "ya da diğer adıyla "Memlûkler'in Saldırısı" isimli tablosunda, şehir meydanında karşılaşan İspanyollar ve Fransızların çatışması ve İspanyolların, Napolyon'un isyanı bastırması için gönderdiği Memlûkleri öldürmesi anlatılır.

Tabloda ufuk çizgisi yüksektedir ve biz olayın hareketli bir anını yaşarız. İlk hareketin ve savaşın varlığı fark edilir. Tüm bu karmaşa esnasında tam olarak hiçbir figürü bütün olarak görünmez. İzleyicide, tam görme isteği de uyandırmaz. Çünkü çizdiği kalabalıkta bireyler belirsizdir. Sıkışık ve karışık bir düzenleme vardır.

Tablodaki renk kullanımı da oldukça ilginçtir. Pembe, turuncu, mavi, gri, kahverengi gibi renkleri kullanmayı tercih etmiştir. Pastel tonlar, konu edinilen vahşeti ve zalimliği anlatmak için garip kaçır.

Oluşan sahnenin sahip olduğu kasıtlı belirsizlik ve İspanyol direnişçilerinin tasviri bu eserin önemli özelliklerindedir. Ama daha da önemlisi tam bir hareket resmidir. Ekranda hareket halindeki bir görüntüyü dondurduğumuzdaki oluşan görüntüyü bize verir. Bugün için çok kolay algılayacağımız ve anlayacağımız bir görüntüyü hiç film izlememiş ve hatta filmin görüntüsünü dondurmamış biri olarak Goya, aklında görüntüyü canlandırıp işlemesi olağanüstü bir durumdur. Bir yandan hareket diğer yandan tam bunun aksi hareketin donması. Goya'nın resmi nerdeyse, günümüzde rahatlıkla yapabildiğimiz görüntülerin kayıt edilmesi ve tekrar izlenmesi, izlerken yavaşlatılabilmesi ya da görüntünün dondurması gibi teknoloji sayesinde bir düğmeye kolaylıkla hallettiğimiz bir işlemin resmini yapmıştır. Teknolojinin şuan günümüzde başardığını Goya, "2 Mayıs 1808"resmi ile yaşadığı dönemde zaten başarmıştır.

3.3. Delacroix ve Hareketli Resimleri (Delacroix and Action Painting)

Delacroix (Resim 3) resim öğrenimine 18 yaşında, Güzel Sanatlar Ulusal Okulu'nda Pierre-Narcisse Guérin'den Neo-Klasik stilde resim eğitimi ile başlamıştır. Bu yıllar boyunca da Shakespeare, Byron, Scott gibi yazarların eserlerini okumuştur. İlk çalışmalarında Rönesans ressamı Raphael'in etkileri görülse de giderek daha serbest bir tarzı benimsemiş, bir süre Flemenk ressam Peter Paul Rubens'in sitilinden etkilenmiştir. Daha sonra, okul yıllarında tanışarak arkadaş olduğu Fransız romantik ressam Theodore Gericault'un etkisiyle ortaya koyduğu ilk büyük çalışması "Dante'nin Kayığı", Paris'te 1822 yılında sergilenmiştir.

Bir başka mitolojik resmi "Sakız Adası'nda Katliam (1824)" ise aslında Türklerin Yunanlı sivil insanlara yaptığı zulmü betimlediği düşünülen ama, kılıcından kan damlayan barbar askerlerin olmayışına karşılık acı çeken insanların gösterilmesi, daha çok doğal felaket resmi izlenimi verir. Resme güzellik ve enerji katan asıl unsurun ise at üstündeki bir Türk askerinin olması resim hakkında, Yunanlılara sempatiden çok kahraman Türk askerine hayranlık ifade ettiğini düşündürür. Soylu bir amaç için ölmek gibi romantik bir temanın resmedildiği bu resimle Delacroix, daha sonra yapacağı ve onun en ünlü eseri olan "Halka Yol Gösteren Özgürlük (1830)" tablosuna hazırlanmıştır. İngiltere'ye seyahati sonrası Delacroix, Lord Bayron'un bir şiirinden etkilenerek "Sardanapalus'un Ölümü (1827-1828)" adlı tabloyu yapmıştır.

Resim 3. Delacroix ve "Tangierin Fanatikleri"
(Picture 3. Delacroix and "The Fantastic of Tangier")

Fransızlar Cezayir'i işgal ettiğinde, diplomatik bir görevle Yemen'e gönderilmiş, bu vesileyle Kuzey Afrika'yı görme fırsatı bulmuştur. Kuzey Afrika doğup büyüdüğü yerden farklı ve bir o kadar da güneşliydi. Hem buradaki kültür hem de yaşam tarzı onu etkisi altında bırakmıştır. Özellikle güneşin görünür dünyayı nasıl renklendirip canlandırdığını fark eden Delacroix paletinde renkleri buna göre ayarlamak zorundaydı. Böylece ilk defa sarı ve mavi rengi yan yana kullanma cesaretini gösterdi ki arkasından gelen izlenimcilere de yol göstermiş oldu.

Delacroix'nın tarihi mitolojik konulu resimlerinde dikkati çeken en önemli unsurlardan biri renk ile birlikte çalışan hareket olgusudur. Renk karmaşası içinde verilen aksiyon sırasında hareket halindeki şeylerin tam olarak ya da net olarak kolunu, bacağını fark edemeyebiliriz fakat hareketi net olarak algılarız.

3.4. Manet'nin Olimpiya'sı ve İzleyicinin Göz Kıptırması (Mane's Olimpiya and Viewer Eye Motion)

Olympia Edouard Manet'in gerçekçilik akımının bir örneği olan yağlıboya tablosu.

1863'te tamamlanan resim, 130 cm boyunda ve 190 cm enindedir ve Paris'te Orsay Müzesi'nde sergilenmektedir. Manet'in 1863'te yaptığı ve iki yıl sonra Salon Sergisi'nde tam bir skandal yaratan ve izleyiciyi şaşırtan, *Olympia*'nın çıplaklığına karşın tamamen giyinik hizmetçisi değil, kadının resmi izleyene diktiği gözleri ve onun zenginlerle yatıp kalkan kibar fahişe sınıfı üyesi olarak tanımlanmasını sağlayacak birçok detay olduğu düşünülebilir. Saçlarındaki orkide, bileziği, inci küpeleri ve üstüne uzandığı oryantal şal servet ve şehvetin simgeleridir. Titian'ın "Urbino Venüs"ü hassas bir şekilde cinsel organını eliyle kapatırken, Manet'in "Olympia'sı" cinsel organını, erkekler üzerindeki bağımsızlığını ve cinsel üstünlüğünü vurgularcasına sıkı sıkı kapatmaktadır. Manet, Tiziano'dan Venüs'ün duruşundan yola çıkarak, erdemli Venüs'ü satılık ve tahrik edici, aşık bir kadına dönüştürmüştür. Köpek ise fahişeliğin simgesi olan siyah bir kedi ile yer değiştirmiştir. *Olympia*, büyük olasılıkla bir müşterisinden gelen hizmetçisinin elindeki çiçekleri kibirli bir şekilde reddetmektedir.

Kadın ve çiçek görüntüsü altında aslında kompozisyonu oluşturan şey "ikilik"tir. İki kadın, iki plan, iki çiçek yığını gibi. Bu ikili

sistem, izleyicinin gözlerini hareket ettirir. Bakışın gidiş gelişleri önce sağdan sola ya da tersi devamlı kıpırdatarak dinamik bir şekilde resme daha çok bakmayı gerektirir.

Önce sağdaki çiçek demetine karşılık, Olympia'nın saçındaki çiçek karşılık gelir. Ancak bu çiçeğin pembesi bu kez bizi sağa yönlendirir, hizmetçinin pembe giysisine. Hizmetçinin siyah rengi bizi bu defa Olympia'nın boynundaki siyah kurdeleye götürür ki bu da bizi çıplaklığa ulaşılacak son nokta yani çözülmesi gereken kurdelenin düğümüne götürür. Üçüncü gidiş dönüş Olympia'nın başının yanındaki beyaz yastığın üst ucu ile hizmetkarın elinin altındaki çiçek buketinin beyaz köşesinin oluşturduğu üçgen biçimlerinin ikiliği bizi yeniden harekete geçirir. Metronomu andıran bu salınım hiç durmayacak bir "tik tak" hareketini meydana getirir (Janeri, 1995:95).

Olympia resmi izleyicinin gözlerinde oluşturduğu bu "kıpırtıya" ek bir de bedeni ileri geri hareket ettirmesi ile Manet'in çağdaşlarını bile şaşırtan bir başka özelliğini ortaya koyar. İzleyiciyi önce tabloya yaklaştırır, sonra uzaklaştırır. Çünkü ancak tabloya yaklaşan imgenin bozulduğunu görebilir; imgenin yeniden oluştuğunu görmek için tabloda uzaklaşmak gerekir. Yakından sadece anlamsız renk birliktelikleri ve fırça darbeleri gibi görünen şey ancak uzaklaşınca netleşir.

Açık ve hızlı fırça darbeleri ile tamamlanmış olan resim, ara tonları yok eden sanki stüdyo ışıklandırması ya da fotoğraf makinesinin flaşının patlamasıyla elde edilen fotoğraf görüntüsünü andıran bir görüntü sunar. Geniş boyalı alanlar ve sığ bir derinlik ile resim tamamlanmıştır. Bu tarzıyla da akademinin kurallarından bütünüyle zaten sapmaktadır. Tıpkı kendisi gibi 1863 yılında "Venüs'ün Doğuşu" isimli bir resim çizen ressam Alexandre Cabanel'in pürüzsüz ve düzgün çıplaklığı aksine, Manet çıplaklığı vahşiliğini ortaya çıkaran gerçek bir kadın çizmeyi tercih etmiştir.

3.5. Kıpırtı Üstadı Seurat ve Renk Titreşimleri ile Durağan Resim Yapmak (Seurat, Master of Slight Movement and Color Vibration with Stationary Painting)

Georges Seurat Fransız akademik resim geleneğine bağlı yeni izlenimci ve noktacı ressam olarak tanınmadan önce izlenimci akımın prensipleri ile resimler yapmış, ama bir yandan da bilimsel renk araştırmalarına ilgi göstermiştir. Kurumsal ve plastik araştırmalara büyük ilgi duyan Seurat, 1876'dan başlayarak Chevreul'un bulduğu renklerin eş zamanlı karşıtlığı yasalarını ve Delacroix kuramlarını incelemiştir (Resim 4).

Renk etütleri, ressamları, dönemin fizikçileri ile birlikte yeni optik fenomenleri ve bunların bağlı oldukları yasaları araştırmaya götürmüştür ve bu yasalar bulunduktan sonra da bu yasalara dayanarak resim yapmak için artık doğaya ve güneş ışığına çıkmamanın şart ve gerekli olmadığı anlaşılmıştır. Böylece bunun doğal bir sonucu olarak da neo-impresyonizmle tekrar atölye sanatına dönülmüştür (Tunalı, 1981:89).

Bu bilimsel verilerin ışığında açık havada olmadan da açık hava resmi yapılabileceğini kanıtlayan ve resim kuramını renklerin bölünmesine ve optik karışımına dayandıran yeni izlenimciliğin kurucusu sayılan Georges Seurat yedi yıl içinde olağanüstü yapıtlar ortaya koymayı başarmıştır.

Georges Seurat, tamamlayıcı renkleri yan yana noktalar halinde koyarak yaptığı resimleri ile Noktacılık tekniğini geliştirmiştir. Palette karıştırılarak elde edilen renk karışımı yerine karışım süjenin gözünün ağ tabakasında meydana getirmeye dayanan noktacılıkta doğrudan gözün ağ tabakasında oluşan fizyolojik bir olaydır." Bilindiği gibi, ağ tabakasında görme ile ilgili iki çeşit hücre

vardır: bir kısmı, çubuk şeklinde, uzun; bir kısmı ise, piramit şeklinde ve yayık. Bunlara, çubukçuklar ve okçuklar denir. Renkli görme, piramit şeklindeki okçuklar üzerine düşen uyarımlarla meydana gelir, renkli görmeyi sağlayan bu okçuklardır.” (Tunalı, 1981:91). Tuval üzerinde karışmış olarak bulunan renk karışımları okçukları uyarırken renk uyarımı sonucu insanda renk izlenimi medya gelir. Seurat’ın resimlerinde ise ayrı ayrı noktalar halinde tuvale yan yana sürülen çeşitli renklerin her birinden gelen uyarımlar, ağ tabakasındaki bir okçuk üzerine düşerler ve böylece göz çeşitli birbirinden ayrı bulunan renk noktalarını bir renk karışımı içinde eritir.

Resim 4. Georges Seurat ve “La Parade”(1889)-Detay”
(Picture 4. Georges Seurat and “La Parade”(1889)-Detail”)

Renk çarkında birbirlerinin tam karşısına gelen ve karıştırıldıklarında griyi oluşturan tamamlayıcı renkler sırasıyla mavi renk turuncu renk ile tamamlanır ve sıcak soğuk renk zıtlığı ortaya çıkartır. Sarı renk mor renk ile tamamlanırken açık koyu zıtlığını meydana getirir. Kırmızı renk yeşil renk ile tamamlanırken aynı zamanda tamamlayıcı zıtlık oluşturur.

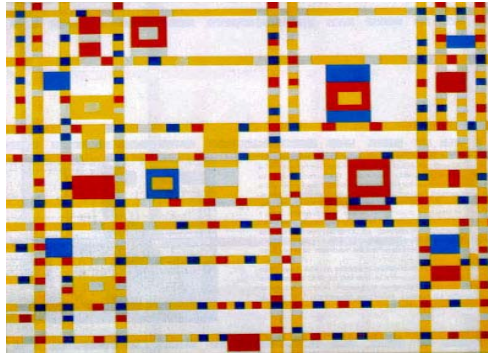
Seurat bu renk karşıtlıklarını noktalama tekniği ile örneğin; yeşil rengi oluşturmak için, sarı ve mavi renk noktalarını yan yana sürerek elde etmiştir. Yan yana yerleşen sarı ve mavi renk noktacıkları yaydıkları renk frekansları sayesinde gözün ağ tabakasındaki oluşturdukları titreşim ile birleşerek yeşil rengi oluşturması Seurat’ın yeni izlenimciliğinin esasını oluşturur. Fakat iş bununla bitmez. Çünkü resimde ön arka ilişkisi ya da derinlik hissini verebilmesi için hava önemli bir unsurdur. Ama hava, belirli bir kalınlıkta olan bir tabaka değildir. Hava tabakası, ince olduğu gibi kalın da olabilir; hava tabakasının bu inceliğine ve kalınlığına göre de çeşitli renk nüansları meydana gelir (Tunalı, 1981:85).” Bu nedenle gittikçe renk şiddetinin azaltımını kullanarak, renklerin ara tonlarının tamamlayıcılarına ulaşması gerekmektedir ki Seurat bunu da başarmıştır. Titreşimler halindeki renk noktacıklarının bir mozaik gibi birleşmesi sonucu kompozisyonu ortaya çıkarırken büyüleyici bir atmosfer de yaratmıştır.

3.6. Piet Mondrian ve "Boogie-Woogie"si ile Sağladığı Soyut Kıpırtı (Piet Mondrian's "Boogie-Woogie" and Abstract Motion)

Piet Mondrian'ın sadece renk ve çizgiyi kullanarak dikey ve yatay yönlendirmelerle oluşturduğu "Boogie-Woogie Broadway"i tam da New York gibi bir metropol şehrinin tüm o, hızlı, akışkan ve bir o kadar da kalabalık oluşunu bizlere yansıtır. Piet Mondrian'a göre "Biçim verme, yüzeysel görüşlerden soyutlayarak yalnız içsel olanı ifade etmekle, resimde yeni bir gerçeklik bulur." Bu yeni gerçekliği sınırları çizilmiş biçim tasvirinin, alan renk ve renk olmayışın dik açılı yüzeyli kompozisyonları ile kurar. Bu evrensel anlatım aracı büyük ölümsüz bir yasayla ifade olanağı verir.

Mondrian soyut resmin öncülerindedir (Resim 4). Yapıtlarıyla 20. yüzyıl grafik sanatlarını ve mimarlığı da derinden etkilemiştir. Vaktiyle Schelling'in mimarlığı taşlaşmış müzik olarak adlandırması gibi Mondrian ve Doesburg da böyle bir ilgi kurarak "...resim bir bakıma mimari olduğu gibi bir bakıma da müziktir."(Tunalı, 1981:204). "Boogie-Woogie Broadway" resminde ritim aralıkları Caz müziğinin ritmini andırır."Çünkü, caz müziğinde de objektif ve soyut ifadelerin aritmetik bir yasallığı söz konusudur (Tunalı, 1981:204). II. Dünya Savaşı sırasında New York'ta yaptığı bu resim ile salt ritim ve resmin dışı vurumunu gerçekleştirmiştir. Resmin sınırlarını aşarak diğer sanat türleri ile ilişki kurarak Resimleri kendisinden sonra gelen "geometrik soyutlama" akımının habercisidir. Geometriyi bir resim dili gibi kullanmıştır. Paris yıllarında Pablo Picasso ve George Braque gibi Kübizm akımının temsilcilerinden etkilenen Mondrian, soyut sanatın öncülerinden olarak görülmektedir.

Resim 4. Piet Mondrian ve "Boogie-Woogie Broadway"
(Picture 4. Piet Mondrian and "Boogie-Woogie Broadway")

4. SONUÇ (CONCLUSION)

Resimde kıpırtı olgusu özellikle bazı sanatçılar ve onların eserleriyle anlatılmaya çalışılmıştır. Leonardo da Vinci, yüzündeki gizemli, canlı gülümsemesi, dudak kıvrımlarındaki belli belirsiz kıpırtı hissi ile resim tarihinde bir ilki gerçekleştirerek *Mona Lisa*'yı izleyiciye sunar. Goya; günümüzdeki aksiyon filmlerinin ilk örneği olarak değerlendirebilecek olan ve 3 Mayıs 1808'deki infazlardan bir gün önce gerçekleşen Yarımada Savaşının tetikleyicisi olan Dos de Mayo ayaklanmasını anlatan *Madrid'de 2 Mayıs 1808* ya da diğer adıyla *Memlûkler'in Saldırısı* adlı eseri ile hareketli bir görüntüyü dondurmaya başarmıştır. *Dante'nin Kayığı*, *Sakız Adası'nda Katliam*, *Halka Yol Gösteren Özgürlük*, *Sardanapalus'un Ölümü* isimli eserleriyle tanıdığımız Delacroix'da hareket fikri devam eder. Seurat renk titreşimleri ve geliştirdiği noktalama tekniğiyle, açık hava resmini bilimin yardımı ile kapalı mekanda yapmayı başarmıştır. Piet Mondrian, sadece renk ve çizgiyi kullanarak dikey ve yatay

yönlendirmelerle oluşturduğu *Boogie-Woogie Brodway* ile aslında soyut kıpırtıyı yakalamış ve De Stijl (Neo Plastitizm) ile soyut sanatın unutulmaz isimleri arasına girmiştir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- İsmail, T., (1983). Felsefenin Işığında Modern Resim, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Narini, B., (2009). Leonardo Da Vinci, İstanbul: Can Yayınları.
- Andreasen, C.N., (2009). Yaratıcı Beyin Dehanın Nörobilimi, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Eti, S., (1974). Rönesans Sanatı Tarihi, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Yayınları: 2, İstanbul.
- Janeri, J., (1995). Sanat ve Tabular 2. Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Ankara: Solaris İletişim Tasarımı Ltd. Şti., Duman Ofset.
- Atakay, K., (2002). Leonardo Da Vinci Paragone Sanatların Karşılaştırılması, İstanbul: Notus Kitap Yayınevi.
- Akçaoğlu, Z., (1998). Romantik Temalarla Kurgusal Biçimler, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanatta Yeterlik Eser Raporu.